

natura, solum differre ut nudum et spoliatum, seu per modum negationis et privationis, quia in re ipsa eandem naturam uterque habet, et sub carentia eorumdem donorum gratuitorum; sed hæc carentia, in pura natura, fuisset mera et perpetua negatio, in natura vero lapsa est privatio donorum, quæ aliquando habuit hæc natura in suo capite.

12. *Objectio.* — *Solvitur primo.* — *Solvitur secundo.* — Ad hæc rationem responderi potest, juxta fundamentum prioris sententiæ, vires hominis lapsi fuisse diminutas, non tantum per subtractionem donorum, sed etiam per additionem quamdam, non alicujus rei physicæ, sed per additionem ipsiusmet peccati quoad culpam, quia ipsum peccatum per se sufficit difficiliorem reddere operationem virtutis, et ita dimittit vires ad operandum bonum, et vitandum malum, impedimentum quoddam apponendo. Sed hoc facile improbat, primo, quia peccatum originale nihil positivum est, sed mera privatio, quoad formalem rationem culpæ, ut constat ex divo Thoma 1. 2, quæstione 82, articulo tertio, et ex iis quæ ibi tractantur; ergo additio talis culpæ non est additio alicujus rei, sed potius ablatio. Nec etiam illa privatio potest formaliter diminuere naturales vires operandi, quia nihil naturale subtrahit, sed tantum gratiam et justitiam; ergo propter solam additionem talis culpæ non potuerunt diminui vires naturales, magis quam futuræ essent in pura natura. Secundo, peccatum originale in sola aversione a Deo consistit, et non addit conversionem ad bonum commutabile, sicut peccatum actuale, ut expresse tradit D. Thomas, quæst. 5 de Malo, art. 2, et quæst. 24 de Verit., art. 12, ad 2, et suo loco ostendendum est. Ergo per se ac formaliter non auget difficultatem bene operandi intra ordinem naturæ, quia nec minuit inclinationem ad bonum honestum, cum non minuatur potentias ipsas in se, nec auget inclinationem ad contrarium, quia hæc non augetur nisi per conversionem positivam ad aliquod bonum inferius et commutabile. Unde etiam de peccato actuali dixit D. Thomas, supra dicta quæstione 85, non minuere bonum naturæ per solam privationem, sed addendo aliquam inclinationem virtuti contrariam, quando, scilicet, aliquem habitum inducit. Et similiter peccatum omissionis, si esset purum, non minueret bonum naturæ quoad vires operandi, sed in tantum minuit, in quantum includit aliquem actum, qui male afficit potentiam; ergo peccatum originale,

quod nec actum in nobis includit, nec voluntatem convertit ad creaturas, magis quam ex natura sua esset, non potest per se solum minuere vires naturales, aut difficiliorem reddere operationem virtutis, quam in pura natura futura esset.

13. *Exemplo declaratur et probatur.* — Denique, peccatum etiam mortale actuale, si nihil positivum post se relinqueret, non redderet difficiliorem operationem virtutis. Explicatur in exemplo supra posito, de homine creato in puris naturalibus, et postea semel tantum peccante mortaliter: nam si, transacto illo peccato, nullum habitum in voluntate vel in appetitu, nullamve pravam dispositionem positivam relinqueret, neque in intellectu vel phantasia aliquam speciem vel memoriam peccati præteriti, quæ posset postea affectum excitare, nullo modo per illud peccatum semel commissum, naturæ bonum quoad vires operandi bonum naturale minueretur, vel difficilius redderetur, quia peccatum præteritum, si nullam pravam dispositionem reliquit, non potest obstruere aliquid, neque impedimentum apponere. Nec satis est quod relinquat maculam, vel reatum, vel aversionem habitualem. Nam hæc omnia moralia tantum sunt, per quamdam habitudinem rationis seu moralem ad peccatum commissum et non retractatum: illa autem moralitas non minuit physicas vires operandi, nec impedimentum aut difficultatem per se potest afferre, quia neque est activa, neque inclinatur aliquo modo ad opus, dum habitum vel dispositionem realem post se non relinquit.

14. *Altera ratione proposita conclusio probatur.* — Ultimo, argumentor in hunc modum, quia omnis difficultas interna bene operandi ex peccato originali suborta, provenit, vel ex ignorantia intellectus, vel ex concupiscentia fomitis, vel ex corporis mortalitate, seu corruptibilitate, sed hæc tria non sunt majora in natura lapsa, quam essent in pura natura, licet diversam originem in hoc statu habeant, quam in illo. Ergo nec difficultas bene operandi est major, sed solum erit ex diversa radice, et sub distincta ratione. Major clara est ex doctrina divi Thomæ 1. 2, quæstione octogesima-quinta, articulo tertio, et ex præsentis discursu magis constabit. Minor probatur quoad singulas partes, et primo, de ignorantia, quia per peccatum originale nulla ignorantia pravæ dispositionis in nos transfunditur, sed sola ignorantia negationis et privationis, quatenus nascimur sine fide, et sine

ullo habitu per se vel accidens infuso, et sine ulla specie, vel principio cognoscendi præter nudam potentiam intelligendi; eandem autem ignorantiam, vel nescientiam haberet homo creatus in puris naturalibus: ergo in hoc est æqualitas. Eademque considerari potest ex parte sensuum vel objectorum, quatenus ex illis cognitionem et scientiam sumimus: nam in utroque statu esset eadem sensuum dispositio, idemque objectorum sensihilium influxus: ergo in his omnibus non est major causa ignorationis vel erroris, in uno statu quam in alio. Secundo, de concupiscentia idem facile probatur, quia nunc per peccatum originale solum ablati sunt omnes habitus, et omnia Dei auxilia, quibus appetitus sensitivus, vel continebatur, ne rationem præveniret, vel confortabatur per majorem inclinationem ad bonum honestum additam potentia per habitus virtutum et donorum, sine quibus nunc concipimur: ipsa vero facultas appetitus, sive irascibilis, sive concupiscibilis in se immutata non est, nec intensior, aut remissior facta, neque illi sunt additi aliqui habitus pravi, vel augentes inclinationem ad sensibilia, ut probant rationes supra generaliter factæ de additione positiva, et supponunt omnes theologi supra allegati, et specialiter D. Thomas, quæst. 4 de Malo, artic. 2, præsertim ad 4. At vero, in pura natura, idem esset appetitus sensitivus, eademque carentia donorum omnium, ac subinde eadem inclinatio ad sensibilia objecta, idemque modus naturaliter operandi, et præveniendi rationem, per motionem talium objectorum, a quibus humana cognitio in utroque statu incipit: ergo neque ex hac parte major esse potest difficultas in utroque statu, neque major rebellio carnis ad spiritum, si respectu ejusdem personæ habentis eandem complexionem, seu idem temperamentum fiat comparatio, et nulla in utroque supponatur consuetudo, vel æqualis. Denique, idem fieri potest discursus de corporis mortalitate, vel passibilitate. Nam hæc, sine dubio, non est major in lapsa natura, quam esset in pura: quia in utroque statu est eadem compositio corporis humani ex inferiori materia contrariis qualitatibus affecta, et ex partibus heterogeneis, et interno calore agente in humidum, etc., ex quibus mortalitas et passibilitas corporis proveniunt; et in neutro statu habet, vel majorem causam corruptionis, vel majorem resistentiam, aut defensionem a contrariis. Ergo ex nullo istorum capitum potest esse major difficultas, vel minor facultas ope-

randi bonum in statu naturæ lapsæ, quam in puris naturalibus inveniretur.

15. *Evasio.* — *Præcluditur.* — *Læsis libertatis respectu naturæ integræ et non naturæ puræ.* — Dicit aliquis non solum ex his capitibus provenire difficultatem operandi studiose, sed etiam ex intrinseco defectu ipsius voluntatis, ut libera est. Dicit enim Concilium Arausic., cap. 1, animæ libertatem læsam fuisse in homine per peccatum primi parentis, et damnat dicentes illæsam permansisse; et c. 25 dicitur *liberum arbitrium fuisse viribus attenuatum et inclinatum*. Quod etiam tradit Tridentinum, sess. 6, c. 1. Igitur ipsa læsis libertatis per se sufficit ad minuendas vires bene operandi; licet in aliis tribus non sit major læsis quam esset in pura natura. Sed contra hoc est, quia, præter formalem culpam quæ inest animæ, quod ad vires operandi attinet, non magis fuit per peccatum vulnerata voluntas quam intellectus vel appetitus, proportionem servata per comparisonem ad uniuscujusque facultatis objectum et actus: omnes enim vulneratæ fuerunt per solam subtractionem originalis justitiæ, juxta doctrinam D. Thomæ 1. 2, quæstione 85, art. 3, et probant rationes supra factæ. Quocirca libertas voluntatis non aliter læsa est intrinsece circa boni operationem, nisi quia fuit privata charitate, et virtutibus inclinantibus ad bonum; ex parte item intellectus diminuta est libertas, quasi in radice, quatenus mens hominis privata est sapientia et prudentia; ex accidenti autem læsa est libertas ex parte concupiscentiæ, quæ sibi relicta, et ablato fræno justitiæ, difficiliorem multo reddidit usum libertatis, ad resistendum malo et sequendum bonum. Tota autem hæc læsis libertatis est per comparisonem ad naturam integram, et justitia vestitam, non vero per comparisonem ad naturam puram et nudam. Eandem enim carentiam perfectionis haberet illa natura in intellectu et voluntate, et eandem effrænatam concupiscentiam, quam nunc habet lapsa natura. Ergo neque propter illam læsionem libertatis potest esse discrimen inter utrumque statum. Quod, amplius respondendo ad argumenta aliarum opinionum, confirmabitur.

16. *Ficte superadditur qualitas.* — Igitur ad Gregorii fundamentum, quatenus in secunda opinione repetitur, statim respondebimus: quatenus vero inmittitur in positione morbide qualitatis, vel alicujus habitus pravi superadditi potentiis animi, jam responsum est fictam esse et improbabilem opinionem il-

lam; nec divus Augustinus, in locis ibi allegatis, aliquid de tali qualitate docuit, sed ipsam originalem culpam animi vitium appellat, et interdum ipsam potentiarum deordinationem vocat animi infirmitatem, et effrænem concupiscentiam ac motus ejus noxiam qualitatem et languorem animi appellat, ut constat ex libro decimo-quarto de Civitat., capite decimo-nono.

17. *D. Thomæ inique opposita opinio tribuitur.* — Ad fundamenta vero secundæ opinionis, dico imprimis, immerito sententiam illam tribui D. Thomæ, cum non solum ex aliis locis, quæ allegavimus, sed etiam ex illo eodem, in quo pro illa opinione citatur, contrarium facile ostendi possit. Nam imprimis in illo articulo primo, quæstione octogesima-quinta, 1. 2, non tractat in particulari de peccato originali, sed in genere de peccato quærit, an diminuat bonum naturæ. Distinguit autem triplex bonum naturæ, quæ sunt, natura ipsa et proprietates quibus constituitur, inclinatio ad virtutem, et donum justitiæ originalis, quatenus perficiebat naturam. Et de primo negat diminui per aliquod peccatum, de ultimo affirmat tolli omnino per peccatum primi parentis. De medio vero, seu inclinatione virtutis, ait diminui per peccatum, quod statim explicat de peccato actuali, dicens: *Per actus enim humanos fit inclinatio ad similes actus, etc.*, quæ ratio solum in peccato actuali locum habet. Neque enim peccatum originale aliquem actum humanum includit, neque aliquis dicet peccatum originale inducere inclinationem ad similes actus, utique peccato actuali Adæ, cum nec filii Adæ illum actum, vel similes exerceant, neque habitum aliquem per peccatum originale acquirant.

18. *Angelicus Doctor amplius explicatur.* — Imo, nec de peccato actuali, utcumque spectato, D. Thomas loquitur, sed quatenus potest inducere habitum ad similes actus inclinantem, ut ex citatis verbis constat, et aperte ipse declarat in solutione ad 3, dicens, per peccatum diminui bonum naturæ, quatenus per actiones voluntarias causatur aliquid, vel auferitur ab homine sic operante, *ut supra* (inquit) *dictum est cum de generatione habituum ageretur.* Et apertissime, in solutione ad 4, dicit *peccatum diminui bonum naturæ formaliter, in quantum pertinet ad inordinationem actus; sed quantum ad inordinationem agentis* (inquit), *oportet dicere quod talis inordinatio causatur per hoc, quod in actibus animæ est aliquid activum, et aliquid passivum, etc.*

Non potest autem dici in peccato originali esse aliquid activum, cum sit mera privatio quasi habitualis; ergo non potest diminui bonum naturæ, quantum ad inordinationem agentis, illud minus potens vel habile reddendo ad naturale bonum operandum. Et eodem modo explicat hanc diminutionem in art. 2 et in 3, ubi, in solutione ad 2, specialiter ait malitiam, quæ numeratur inter vulnera ex peccato inducta, *non sumi pro ipso peccato* (utique formaliter), *sed pro quadam pronitate voluntatis ad malum, secundum quod dicitur, Genes. 6: Proni sunt sensus hominum ad malum ab adolescentia sua.* Quæ pronitas non est nisi concupiscentiæ, vel etiam voluntatis, prout natura sua inclinatur etiam ad sequendum appetitum, quæ inclinatio pronior relicta est per peccatum, non per additionem, sed per subtractionem, ut supra dictum est, et in eodem articulo divus Thomas docet, dicens, in tantum naturam esse vulneratam, in quantum fuit justitia destituta, nam *ipsa* (inquit) *destitutio vulneratio dicitur naturæ.*

19. *Concilia et Patres explicantur loqui de destitutione justitiæ originalis.* — Et per hæc verba divi Thomæ satisfi primæ probationi, ex Conciliis et Patribus desumptæ, quatenus dicunt fuisse hominem vulneratum, etiam in naturalibus, et debiliorem factum in corpore et animo: utrumque enim est verum ratione illius destitutionis, seu ablationis justitiæ, quam dixit D. Thomas esse vulnerationem naturæ. Et ratio metaphoræ est clara ex dictis; nam justitia originalis pacem et unionem inter appetitus hominis constituebat, quæ unio per peccatum dissoluta est, ablata justitia, et ita factum est vulnus in natura, sicut fit in corpore per dissolutionem continui. Atque eodem modo fuit læsus homo in naturalibus, non quia donum amissum fuerat naturale, sed quia naturalem defectum auferebat, seu illi subveniebat. Item eodem modo fuit liberum arbitrium læsum, vel extenuatum, et totus homo secundum corpus et animam in deterius commutatus, quia in utraque parte et potentiis ejus vulneratus est.

20. *Metaphoricæ locutiones explicantur, vulneratus, semivivus, etc.* — Ad instantiam autem quæ fiebat, quia in pura natura non esset vulnus, nec homo esset semivivus relictus, respondetur de his vocibus metaphoricis ita loquendum esse, sicut theologi loquuntur de illis, *nudus* vel *nudatus*, *privatus* vel *non habens*. Nam homo, in statu puræ naturæ, eandem carentiam indumenti justitiæ, quam ha-

bet nunc homo lapsus, haberet, ac subinde eandem nuditatem: quia vero in statu puræ naturæ illam semper habuisset, non diceretur nudatus, sed nudus, nunc autem dicitur nudatus, quia fuit aliquando vestitus. Et similiter nunc dicitur privatus, tum propter eandem rationem, tum etiam quia censetur habere proximam capacitatem illius justitiæ, juxta divinæ providentiæ institutionem: in pura vero natura solum dici posset carere, vel non habere justitiam, quasi per simplicem negationem, et remotam capacitatem. Sic etiam tunc eandem quidem dissolutionem, seu divisionem inter appetitus haberet; illa vero non habuisset rationem vulneris, quia nunquam habuit contrariam unionem, et quasi copulationem: vulnus autem dicit proprie relationem ad præcedentem unionem. Nam significat terminum vulnerationis, vulneratio autem non fit nisi per actionem, qua dissolvuntur, quæ prius unita fuerant. Et eadem ratio est de metaphora semivivi. Nam propter vulnera dicitur homo sauciatus, et *semivivus relictus*, quia etiam vox illa *relictus*, declarat, prius habuisse hominem pleniorum et saniorum vitam, quam per culpam et subsequentia vulnera ita perdidit, ut semivivus relictus esse dicatur, quod non haberet locum in homine creato in puris naturalibus, quia nec in illo præcessisset illa vitæ perfectio, neque peccatum ex vi illius status. Quod manifeste constat in corporis mortalitate, quæ certe non est major in natura lapsa quam in pura, et tamen nunc habet rationem vulneris, et ratione illius potest dici homo semivivus relictus, etiam in corporali vita, quia, ut dixit Gregorius, vita, sub tali corruptionis onere, mors est potius dicenda quam vita: in pura autem natura, nec haberet rationem vulneris, nec dici posset homo, propter inflictas plagas, semivivus esse relictus, sed esse creatus semivivus, vel quid simile.

21. *Satisfi secundæ probationi.* — Ad secundam probationem, jam dictum est, peccatum actuale minui bonum naturæ, etiam puræ, per additionem pravi habitus vel dispositionis, et non alio modo, et inde potius convinci peccatum originale solum, seu per seipsum, non posse talem diminutionem efficere, et ita, declaratione ibi facta recte perpensa, ut jam illam etiam expendimus, contrarium concluditur. Ad tertiam probationem dico imprimis valde probabile esse, peccatum originale contractum ex Adamo, sicut non convertit hominem ad bonum commutabile, juxta senten-

tiam divi Thomæ, ita nec avertere a bono incommutabili, ut est finis naturalis, quia hæc aversio non potest fieri per puram privationem, sed per contrariam conversionem. Et ita non procedit argumentum, quia dicitur peccatum originale solum avertere a Deo fine supernaturali, et ita non minuere naturalia, quantum ad id quod ex se habent, sed solum quoad perfectionem quæ ex conversione ad Deum finem supernaturalem, et dona gratuita quæ ratione illius dabantur, illis adjungebantur. Ut vero ab hac disputatione nunc abstrahamus, dato antecedenti, scilicet, quod peccatum originale avertat etiam a fine naturali, negatur consequentia, quia illa aversio non est aliqua forma physica, nec privatio realis alicujus perfectionis, connaturalis naturæ, sed est vel quædam relatio ad præcedentem actum pravum, vel moralis quædam habitudo, et quasi denominatio ab illo, quæ moralitas, licet hominem reddat invisum Deo, et odio dignum, non tamen auget vel minuit per se inclinationem ad bonum vel malum, sed solum quatenus habitum vel realem aliquam dispositionem relinquit, ut satis explicatum est. Ad ultimam probationem negatur antecedens, quia in eo assumitur quod probandum erat: unde dicimus, vel in utroque statu posse hominem actum dilectionis elicere, et gravi tentationi ad breve tempus resistere, vel in neutro posse: quid autem horum verius sit, in sequenti libro disputabitur.

CAPUT IX.

UTRUM IN STATU NATURÆ LAPSE DEBILIOR SIT HOMO AD BONUM OPERANDUM, QUAM IN PURA NATURA, SALTEM OB CAUSAS EXTRINSECAS?

1. *Duo externi auxilii modi, de quibus inquiri potest, explicantur.* — Præter intrinsecas vires quibus homo indiget ad bene operandum in quocumque statu naturæ, requiritur etiam auxilium aliquod extrinsecum, saltem ex eo quod causa creata et finita est, ideoque ex eo capite potest fieri per peccatum debilius ad operandum, licet intrinsece non minuatur. Postestque illud auxilium duplex cogitari, unum perse influens cum homine in opus ejus, aliud per accidens, tanquam removens prohibens. Prius necessarium est homini, saltem ex eo capite quod causa secunda et particularis est, quæ non potest, sine influxu aliarum causarum, et præsertim primæ, operari, et, quatenus est causa indifferens et libera, censetur pecu-